

1. Runsten vid Dalängens hållplats.

2. Patron Harald vid grinden till Stickleby gård 1894.

4. Här bodde blomsterhandlare Persten.

5. Stickleby gård 1929.

9. Kvarteret Fjällräven på Näs.

11. Löparmonumentet.

13. Flyg-Nybergs hangar vid Tacka udden.

Promenera och se Lidingös historia

En vikingafarled, en sägenomspunnen mosse, en försvunnengård och en flygpionjärs experimentverkstad ser man utefter den här kulturpromenaden, den första av fyra i Vårt Lidingö under året.

► En av Lidingös äldsta skrifter är den halva runsten som står vid Dalängens hållplats (1). Vid stenen finns en skylt med information. Vad som inte står skrivet är att stenen flyttades dit från Islinge gård omkring 1943 och att man under 1923 hade en livlig diskussion

i Lidingö Tidning om var den andra halvan av stenen kunde finnas. Redan lantmätaren Viktor Dahlgren uppmärksammade stenen i sin sockenbeskrivning 1847, men kunde inte ge besked om den andra halvan.

I Lidingö Tidning 1923 anmälde vaktmästare Nylander på Vanförestalten att han hade varit med om att bygga Islinge kaj 1902 och där slängt ned den andra halvan av runstenen tillsammans med annat fyllnadsmaterial. Några försök att gräva upp kajen gjordes inte då utan först på 1940-talet. Letandet var dock resultatlöst.

Islinge gård lär inte heller ha varit stenens ursprungsplats utan den flyttades dit vid 1800-talets början från sin ursprungsplats.

Passerar man därefter Norra Kungsvägen och går upp Dalängsbacken mot Sticklebyvägen går man på gamla vägen mot Stickleby gård. Efter en brant nedförsbacke, där tidigare grinden till Stickleby gård fanns (2), kommer en bro som tar oss över en dalsänka. Här har många fornminnen hittats. De finns numer i Zetterbergs samling på Historiska museet.

Anledningen till de rika fynden i området beror på att här gick en farled (dalsänkan) som delade Lidingö i norra och södra ön. Utefter denna sträcka från Kyrkviken till Sticklebyviken bodde vikingar som lämnade många fynd efter sig.

Vid golfbanans södra kant, där Tyktorpsvägen och Sticklebyvägen möts, finns ett gravfält med cirka 55 gravar från järnåldern (3). Detta är de första sticklingeböndernas begravningsplats.

Gå Tyktorpsvägen åt höger.

I hörnet Kyttingevägen/Tyktorpsvägen står en äldre, nyrenoverad byggnad (4). Här bodde på 1920-talet en blomsterhandlare vid namn Persten, som hade blomsteraffär på Valhallavägen i huset framför Östrastation.

Korsa därefter Kyttingevägen och gå ned Patron Haralds väg. Då kommer man till platsen där Stickleby gård låg (5). Här fanns från början en äldre byggnad i liggande timmer, som under 1800-talet byggdes om och fick ett torn. På gården bodde Harald Zetterberg (1837-1917), som övertog den efter sin far Lidingö-kungen Johan August (Janne) Zetterberg. Huset blev 1926 klubbhus för den nya golfbanan. Det brändes ner 1980 efter att bland annat ha varit uthyrt till ett konstnärskollektiv.

Fortsätter man rakt fram över golfbanan, kommer man till Gamla Zetterbergsvägen, som numer är en populär promenadväg. Vik av åt höger och följ vägen fram till bäcken och sedan vänster upp för backen. Följ skogsstigen fram till

Carins mosse (6). Om Carin finns flera skrönor. En förtäljer att Carin var en piga som vallade kor på skogsbete och en ko villade bort sig. Hon fick så mycket förebråelser av sin husbonde att hon i förtvivan dränkte sig i mossen. En annan berättar att hon var olyckligt kär och dränkte sig i mossen.

Efter att ha passerat Carins mosse, kommer man fram till en "väg" som åt vänster går till golfbanan och åt höger till Bo gårde. Detta är Gröna gången, ett namn som med säkerhet funnits sedan sekelskiftet, men själva vägen fanns redan på lantmätare Victor Dahlgrens karta 1847 (7).

Gå åt höger mot Bo gårde. På vägen dit passerar man först Näsens vattentorn, konstruerat av Sven Sikström (8).

Strax därefter, på höger sida, reser sig det nya kvarteret Fjällräven ritat av arkitekt Johan Nyren. Området började byggas 1998 (9).

Vid vägens slut, sväng höger in i skogen (skylt Grönsta 0,9). Vid första korsningen, gå höger ut mot Grönsta gårde.

På höjden innan Grönsta-ängan fanns i början av seklet, och

fram till början på 1950-talet, en hoppbacke och en bob-bana som flitigt nyttjades av lidingöborna (10). Här finns också Grönsta koloniområde, prästgården och lidingöbon Sven Lundqvists skulptur "Löparmonumentet", en symbol för Lidingöloppet (11). Skulpturen kom till 1994 och skänktes till Lidingö stad av Lidingö hembygdsförening.

Grönsta prästgård byggdes 1910 av arkitekt Per Hallman i samband med att ön blev eget pastorat 1907 (12).

Avsluta vandringen med en promenad längs vägen medan för prästgården. Här nere vid Tacka udden vid Askrikefjärden finns en av öns märkligaste byggnader (13). Flygpionjären Carl Richard Nyberg, Flyg-Nyberg kallad, lät 1908 uppföra denna hangar. Gaveln på hangaren kunde skjutas åt sidan och flygplanet kunde via en räls föras ut på isen. Hangaren byggdes minnesförklarades 1985. ■

Läs mer om Grönsta koloniområde i Ann-Cathrin Pihl Atmers bok "Livet som levde där mätes smaka vildmark" och om Grönsta prästgård i Martin Sandahls bok "Lidingö under ett gäng sekel".

Vandringen är sammanställd av kultursekreterare Louise Schlyter. FOTO: LIDINGÖ STADS-ARKIV, CAMILLA ROST, NANCY MATTSON. KARTA: CAMILLA ROST